

ובין עבדי מלוג].

עבדי מלוג יאכלו כדרך שהיא אוכלת מכח בניה.

עבדי צאן ברזל יאכלו, משום שאנו תולים שאין לעובר חלק בירושת אביו, וכפי שיתבאר בהמשך הסוגיא.

אבל אם הניח בנות נקבות בלבד עם העובר, הרי עבדי צאן ברזל שהם של הבנות לא יאכלו מכוחן, כי שמא ימצא עובר זכר, ואין לבנות ירושה במקום הבן כלום, והוא עצמו הרי אינו יכול להאכיל, שעובר אינו מאכיל.

ומקשינן: מאי איריא, מדוע נקט את הטעם שאין העבדים אוכלים מכח הבנות משום "שמא ימצא עובר זכר, ואין לבנות במקום הבן כלום"? הבן כלום?

תיפוק ליה, דאפילו אם נקבה היא העובר — נמי פסלה את העבדים מלאכול בתרומה, שהרי אף לעובר יש חלק בעבדים, ועובר אינו מאכיל, וכדרך שאמרו במשנה, שאין העבדים אוכלים מפני חלקו של עובר?!

ומשנינן: "חדא, ועוד" — קאמר.

חדא, דנקבה נמי פסלה, ואפילו אם היינו

יודעים שנקבה היא [ולכן יש חלק לאחיותיה בעבדים], מכל מקום חלקו של עובר פוסלם מלאכול בתרומה.

ועוד, הרי אפשר שאין לבנות חלק כלל בעבדים, כי שמא ימצא עובר זכר, ואין לבנות במקום הבן כלום.⁽²²⁾

ועתה מבארת הגמרא את מה שאמר רבי שמעון בן יוחי "זכרים יאכלו כולן".

והוינן בה: וכי כאשר יש בנים זכרים — יאכלו עבדי צאן ברזל בתרומה?!

והאיכא עובר!

ואם כן, יש לנו לומר: שמא ימצא עובר זכר, ויש לו חלק בעבדים, ופוסל אותם מלאכול בתרומה?!

ומשנינן: קסבר רבי שמעון בן יוחי:

אין חוששין למיעוטא של עוברים שהם ב-טז זכרים בני קיימא, אלא יש לנו לתלות שהעובר הוא מן הרוב שהן נקבות או נפלים.⁽¹⁾

ואיבעית אימא: לעולם קסבר רבי שמעון בן יוחי שחוששין למיעוטא של עוברים זכרים בני קיימא.

דנקבה פסלה [כנדצ"ל], דהא גבי "זכרים יאכלו" טעמא משום חשש נקבה, ואם כן קתני נקבות כולן לא יאכלו, משום דנקבה דלא פסלה בזכרים פסלה בנקבה שהיא יורשת כמותן, והדר נקט טעמא אחריני דדמי דלקמן, דשמא ימצא עובר זכר ויהא הזכר גם כן פוסל".

1. עוברים מתים. תוספות כאן, ובבא בתרא דף

22. כתב הריטב"א: אין זה כענין "חדא ועוד" דעלמא, שהרי אין כאן טעמים מחולקים אלא טעם אחד, והרי זה כאילו אמר "בין כך ובין כך", כלומר, בין שימצא העובר נקבה ובין שימצא זכר הוא פוסל, כי ממה נפשך יש לו זכיה.

"והא דקאמר "חדא ועוד", הכי פירושו: דכשאמר "כולן נקבות יאכלו" נקט טעמא

מעמידים להם אפוטרופוס לכל אחד ואחד, ובזרר להם ככל אפוטרופוס ליתום שהתמנה עבורו [חלק יפה].⁽⁴⁾

ואם הגדילו היתומים, יכולים הם למחות על אופן החלוקה, ולבטלה, ואין מועילה החלוקה אלא כדי לאכול פירות עד שיגדילו וימחו.

ורב נחמן ידיה — שלא בשם שמואל — אומר: הגדילו היתומים, אין הם יכולים למחות.

ודקשיא לך, אם כן, למה יאכלו העבדים מכח שאר הבנים הזכרים, והרי יש לנו לחוש שמא ימצא עובר זכר, ויש לו חלק בעבדים ופוסלם מלאכול בתרומה — לא תיקשי:

דעבדינן ליה לעובר תקנתא,⁽²⁾ כרב נחמן אמר שמואל [כדמפרש ואזיל], שבוררין לעובר חלק אחר בנכסי האב, ונמצאו העבדים שייכים לאחיו הזכרים בלבד.⁽³⁾

דאמר רב נחמן אמר שמואל: יתומים קטנים שבאו לחלוק בנכסי אביהם, הרי בית דין

קמב א.

לשון רש"י [בעמוד א ד"ה כולן] הוא: ולא חיישינן לחלקו של עובר, דשמה נקבה היא ואין לה חלק במקום בן. ואם תמצי לומר זכר הוא, שמה מפיל, שכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות, ויש שמפילות. סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות, הוה להו זכרים הראויים לירש מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן.

ולכאורה כרך רש"י בדבריו שני ענינים נפרדים: א. ספק ספיקא הוא, כי ספק זכר הוא העובר ספק נקבה, ואפילו תמצי לומר שהעובר זכר הוא, שמה נפל הוא. ב. מיעוטא הוא, ולמיעוטא לא חיישינן, שהרי קיימא לן: זיל בתר רובא.

ובספר "שב שמעתתא" שמעתתא א פרק יח דן בדבר, האם טעם הדין הוא משום הכלל שהולכים אחר הרוב, או משום הכלל שיש להקל בספק ספיקא.

וכתב להוכיח מלשון הגמרא "חיישינן למיעוטא", וכן מלשון רש"י, שעיקר הטעם הוא משום הכלל שהולכים אחר הרוב, ולא משום הכלל שיש להקל בספק ספיקא.

וכתב עוד להוכיח כן, שאם תימצי לומר משום ספק ספיקא הוא, אם כן אין מקום לדיון הגמרא אם חיישינן למיעוטא או לא חיישינן

למיעוטא, שהרי אף לרבי מאיר הסובר שבעלמא חיישינן למיעוטא, מודה הוא שבמקום ספק ספיקא אין לחוש, וכמו שהוכיח שם.

ובטעם הדבר שאין אנו באים לדון מדין ספק ספיקא, כתב בשב שמעתתא שם, כי הואיל וספק מפילות "אינו ספק שקול", שהרי יש רוב שיולדות בני קיימא כנגד ספק זה, שוב אין מצטרף הספק הזה לספק ספיקא.

2. בביאור לשון "תקנתא", ראה מה שכתבו התוספות קידושין מב א ד"ה יתומים, ובתוספות הרא"ש כאן.

3. אבל היכא דכולן נקבות, לא מצינו למעבד תקנתא, כי שמה יהא העובר זכר ויהא הכל שלו, רש"י.

נמצא, שלפי ה"איבעית אימא" אין אנו צריכים לתרץ "חדא, ועוד — קאמר", אלא בדוקא הוא שאמר רבי שמעון בן יוחי "שמה ימצא עובר זכר ואין לבנות במקום הבן כלום", שאם לא כן, היינו עושים תקנה, ונותנים את העבדים לנקבות, ובוררין לעובר חלק אחר.

4. ראה נמוקי יוסף בביאור הלשון "בורר להם חלק יפה".

היות **דאם בן**, שאתה אומר יכולים הם למחות ולבטל את החלוקה — **מה כח בית דין יפה!**?

ומאחר שביארנו את טעמו של רבי שמעון בן יוחי, שהוא על ידי תקנה שעושים ומעמידים אפוטרופוס לעובר, אם כן, חכמים שנחלקו עליו כברייתא, בהכרח שאפילו על ידי תקנה הוא שנחלקו.

וכיון שכך, יש לנו לדון:

לימא שיטתו דרב נחמן — תנאי היא, ולדעת חכמים אין בית דין עושין תקנה! (5)

ומשנינן: **לא**. אין לבאר שדברי רבי שמעון בן יוחי הם על ידי תקנה, עד שתשמע מכאן שלפי חכמים אין עושים תקנה.

אלא **רבולי עלמא** — בין חכמים ובין רבי שמעון בן יוחי — **אית להו דרב נחמן**, שעושים תקנה.

ואילו היו רוצים לעשות תקנה זו, היו אפילו חכמים מודים שעושים אותה, ויאכלו העבדים. אלא מדובר כשלא עשו תקנה.

והבא, בחוששין למיעוטא קמיפלגי.

כלומר: טעמו של רבי שמעון בן יוחי הוא משום דלא חיישינן למיעוטא, ולא משום תקנה, וכתירוץ הראשון של הגמרא. (6)

שנינו כברייתא: **רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו: הבת מאכלת, הבן אינו מאכיל:**

ומניחה הגמרא שכוונתו לומר שאם היו נקבות, יאכלו כולם, ואם היו זכרים, לא יאכלו עבדי צאן ברזל.

ולפיכך תמהינן:

מאי שנא בן — שנותר עם העובר — **דלא מאכיל את העבדים, משום חלקו של עובר** שמא ימצא זכר ויש לו חלק בעבדים.

5. רש"י כתב: לימא דרב נחמן תנאי היא, מכלל דתנא קמא דאמר: עבדי צאן ברזל לא יאכלו, אפילו בתקנתא קאמר, ולית ליה דרב נחמן, ואינן רשאין לחלוק עד שיגדילו.

6. האור שמח הלכות נחלות [א יג] כתב על פי הסוגיא בנדה [מד א], לבאר ביאור אחר בדברי רבי שמעון בן יוחי, וליישב את שתי קושיות הגמרא: א. למה לי כשהניח נקבות לטעם "שמא ימצא עובר זכר", והרי תיפוק ליה דנקבה נמי פסלה; ב. למה כשהניח בנים זכרים יאכלו העבדים, אף שיש לומר "שמא ימצא עובר זכר" — עובר יש לו זכיה ואינו מאכיל את עבדיו. ואולם גם אינו פוסל את אחיו מלהאכיל. [וכבר

וזכרה סברא זו לעיל בהערות]. ולפיכך: הניח האב נקבות, הרי העובר פוסלם דוקא משום "שמא ימצא עובר זכר", ולו בלבד שייכים העבדים. ואם הניח זכרים, הרי האחים מאכילים אותו בתרומה, ואין חלק העובר פוסלם.

ובחידושי רבינו חיים הלוי הלכות תרומות [ח ד] כתב על פי אותה סוגיא לבאר דברי רשב"י, דסבר עובר אין לו זכות ממון בנכסים, ואין לו אלא שם יורש להפקיע את הבאים אחריו בסדר הירושה מלירש [וכבר נזכרה סברא זו לעיל בהערות]; ולפיכך: אם הניח נקבות אין אוכלים העבדים, כי שמא ימצא עובר זכר שהוא קודם להם בסדר הירושה [אבל אם אף היא נקבה, אינה מעכבת על אחיותיה מלרשת את העבדים]. ואם הניח זכרים יאכלו העבדים, כי אף אם זכר

ובעבדים שהם "נכסים מועטים" (8) עסקינן, שהבת זוכה בהם מתקנת חכמים, ומאכילה אותם בתרומה.

וכגון **דאיכא בן בהרי בת** [עם הבת], (9) ומתוך כך מסתלק העובר, אם נקבה הוא, מדין ירושה דאורייתא, שהרי הבן קודם לה. ולכן יכולה הבת הקיימת להאכיל את העבדים בתרומה. שהרי:

מה נפשך [בין אם זכר הוא העובר, ובין אם נקבה היא], הרי הבת הילודה לבדה היא זו שזוכה בעבדים מתקנת חכמים, ואילו לעובר אין חלק בעבדים כלל, ואינו פוסלם מלאכול בתרומה –

כי **אי האי דמעברא בן הוא** [אם העובר שהיא מעוברת הימנו זכר הוא], הרי אין לו חלק בעבדים, היות **ולא עדיף** העובר **מהאי בן דקאי** [מהבן האחר שנותר], שאין לו חלק בעבדים הואיל והבת זוכה בהן מתקנת חכמים.

7. ואדרבה, כיון שאפילו אם נקבה היא העובר יש לה חלק בעבדים, כל שכן שלא תאכיל הבת את העבדים.

8. שלא היה בנכסים יותר משיעור כדי מזונות לבת עד שתיבגר, כי אם היה יותר משיעור זה [אף שאין בהם כדי שיעור מזונות לזה ולזה עד שייבגרו] הרי יש גם לעובר חלק במה שנותר, והוא אינו אוכל, וממילא פוסל את העבדים.

9. כלומר: הכי קאמר רבי יוסי: הבת שנותרה עם הבן מלבד העובר, הרי היא מאכלת את העבדים בתרומה; אבל הבן שנותר לבדו עם העובר הרי זה אינו מאכיל.

בת נמי (7) – שנותרה עם העובר – **לא תאכיל, מפני חלקן של עובר!**

אמר, פירש **אביי** את דברי רבי ישמעאל ברבי יוסי משום רבי יוסי אביו:

תיקנו חכמים: מי שמת והניח בנים ובנות.

בזמן שהנכסים "מרובין", שיש לבנים ולבנות כדי לזיון מן הנכסים עד שיתבגרו – הבנים יירשו את הנכסים, והבנות יזונו מן הנכסים, עד שיתבגרו, או עד שיינשאו לאיש [שהרי תנאי כתובה הוא, שייזונו הבנות מן הנכסים עד אז].

ובזמן שהנכסים מועטים מן השיעור הנזכר – הבנות יזונו מן הנכסים, והבנים ישאלו למזונותיהם על הפתחים. **הכא** – דאמר רבי ישמעאל ברבי יוסי: הבת מאכלת – מיירי בבת שעדיין לא בגרה ולא נישאה לאחר, שיש לה זכות לקבלת מזונות מנכסי הירושה.

הוא העובר, אין הוא מעכב עליהם מלירש את העבדים.

ובסוגייתנו אפשר שמודה ביסוד הגר"ח שיש מקום לומר שעובר יש לו שם יורש להפקיע את המאוחרים מן הירושה. אלא שכל זה הוא כשהעובר הוא – דרך משל – בן המת והאחרים הם אחי המת, אבל כשהעובר הוא בן ואחיותיו קיימות, אף דבעלמא בן קודם לבת, מכל מקום אין זה כבן ואח אלא דין קדימה בעלמא [וכמו שכתבו אחרונים, כיון שבן ובת שוים בקורבתם למת], וכיון שכן, אם הבן אין לו זכות בנכסים וכעובר זכר במקום נקבות, אין העובר מעכב על אחיותיו מלירש את העבדים; ומטעם זה הוצרכה סוגייתנו לפרש דברי רשב"י באופן אחר.

ואם הברייתא עוסקת בנכסים מועטים, הרי אדרבה, **נכסים מועטים** – **דבנות נינהו**? ומשנין: **סיפא** – דברי רבי שמעון בן יוחי – **אתאן לנכסים מרובין** [מירי בנכסים מרובין].

ואכתי תמהינן: וכי אטו **נכסים מועטים דבנות נינהו**, כלומר: וכי עבדי נכסים מועטים כשלהן ממש הם חשובים, שיאכילום בתרומה?!

והאמר **רבי אסי אמר רבי יוחנן**: יתומין זכרים שקדמו קודם שבאו הבנות לבית דין והעמידום בית דין לנכסים בחזקת בנות [רש"י בסוטה ובכתובות] **ומכרו בנכסים מועטים, מה שמכרו מכרו**, הרי שלענין מכירה ברשות הבנים הם עומדים, וכיון שכן האיך תאכיל הבת בתרומה, והרי שמא העובר זכר הוא ויש לו חלק בעבדים.⁽¹⁰⁾

ומכח קושיא זו מבארת הגמרא ביאור אחר בדברי רבי ישמעאל ברבי יוסי:

ואי עובר זה **בת היא**, הרי אין לה חלק בעבדים כלל, כיון שיש בן זכר לפנינו ומסלק את הבנות מירושה של תורה.

שמא תאמר: תזכה אף היא חלק בעבדים מדין "נכסים מועטים", ותפסול את העבדים מלאכול בתרומה על ידי הבת הילודה, זה אינו, שהרי:

אמאי אכלה בת בנכסים מועטים? – **בתקנתא דרבנן!**

אבל כמה **דלא נפק לאויר העולם** [עובר שעדיין לא יצא לאויר העולם] **לא תקינו לה רבנן זכות בנכסים מועטים**.⁽¹⁰⁾

ותמהינן עלה: **במאי אוקימתא לברייתא** – **בנכסים מועטים**.

אם כן, **אימא סיפא**, בדברי רבי שמעון בן יוחי: **שמא ימצא העובר זכר, ואין לבנות במקום בן כלום**.

שמועיל תקנת חכמים ד"נכסים מועטים" להתיר להאכיל עבדים בתרומה דאורייתא, שהוא משום "יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה"; והקרן אורה ידידה אמר: "הפקר בית דין הפקר".

11. כתבו התוספות שני ביאורים בלשון "קדמו": א. קדמו קודם שהחזיקו בית דין בנכסים לצורך הבנות, וכפירוש רש"י בסוטה ובכתובות; ב. קדמו קודם שאכלו הבנות.

ולפי הביאור השני, ביאור קושיית הגמרא היא: שאין נכסים מועטים חשובים כשל הבנות אפילו אחר שהחזיקו בהם, ואם כן אין יכולות הם להאכיל בתרומה.

אבל לפירוש רש"י נתקשו התוספות, שאם כן משמע, כי לאחר שהחזיקו בהם בנות שלהן הם

10. אם היתה נותרת הבת לבדה עם העובר, לא היתה היא יכולה להאכיל את העבדים בתרומה, כי העובר הרי יש לו ירושה בנכסים מדאורייתא, ואף שאם בן זכר הוא אכן מפסיד הוא את חלקו לטובת הבת מדין נכסים מועטים, מכל מקום אם נקבה היא לא תיקנו חכמים לנקבה שתתן נכסים מועטים לאחותה אף כשהיא עצמה אינה זכאית בתקנת נכסים מועטים כיון שעדיין לא יצאה לאויר העולם.

ולפיכך הוצרכה הגמרא לומר שנותר בן עם הבת, שמתוך כך נסתלק העובר מן העבדים אם נקבה היא כי הבן קודם לו, ועל הצד שזכר הוא העובר הרי מפסיד הוא את חלקו לטובת אחותו מדין נכסים מועטים.

הקרן אורה הביא בשם הרשב"א לפרש מה

מתניתין:

במשנה הקודמת שנינו: "העובר פוסל" את אמו בת ישראל שנתאלמנה או נתגרשה מבעלה מלשוב ולאכול בתרומת בית אביה, וכשם שהילוד פוסל; "ואינו מאכיל" את אמו בת ישראל שניסת לכהן ונתעברה ממנו, ואינו כמו ילוד שהוא מאכיל את אמו.

המשנה שלפנינו, מונה יחד עם העובר עוד אחרים, שהם פוסלים את בת כהן מלאכול בתרומת בית אביה, ומאידך אין בכחם להאכיל בת ישראל בתרומה, כמו הדומים להם שמאכילים.

העובר שעיברה אותו בת כהן מבעלה ישראל, או שעיברה אותו בת ישראל מבעלה (הכהן).⁽¹³⁾

ואלא מאי ה"ב מאכלת" דקתני בדבריו: "אם מאכלת"⁽¹²⁾ את עבדי מלוג שלה מכח בניה שיש לה מבעלה ואף שהניח גם עובר שאין יכול להאכילה, ו"הבן — בין זכר בין נקבה — אינו מאכיל" את עבדי צאן הברזל שלו, מפני חלקן של עובר; והרי זה כאילו אמר: עבדי מלוג יאכלו כדרך שהיא אוכלת, עבדי צאן ברזל לא יאכלו.

ותמהינן: **אי הכי היינו** תנא קמא בשם רבי יוסי, שהרי אף הוא אמר: עבדי מלוג יאכלו כדרך שהיא אוכלת, עבדי צאן ברזל לא יאכלו מפני חלקן של עובר.

ומשנינן: **כולה ברייתא רבי ישמעאל ברבי יוסי קתני לה**, כלומר: הכי קאמרה הברייתא: וכן היה רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו, הבת מאכלת והבן אינו מאכיל, [מאירי].

חשובים, ואם כן הרי יש לפרש משנתנו כגון שכבר החזיקו בהם הבנות?!

וביארנו: דמשמע ליה דבת אוכלת מיד אחר מיתת הבעל בלא החזקה על פי בית דין, ועל זה מקשה: אמאי יאכילו בתרומה; וראה עוד בריטב"א הנדמ"ח עמוד תשח הערה 214 עוד ארבע ישובים בשיטת רש"י בשם הראשונים והאחרונים.

12. ביאור לשון "בת" כתב הריטב"א: פירוש, דהאי "בת" דקתני: היינו האם דקרינן לה "בת כהן", והכי קאמר: בת כהן שנישאת לישראל ויש לה בן והיא מעוברת, הבת הזאת שהזכרנו מאכלת עבדי מלוג שלה; ולשון המאירי: רצה לומר אותה בת ישראל שנישאת לכהן, [ביאור דבריו, שהברייתא הפותחת במלים: "הניח בנים", ודאי שהמשך היא למשנה שנאמר בה: בת ישראל שנישאת לכהן ומת וכו', ועל אותה

בת אמרו שמאכלת].

והיעב"ץ כתב: כדכתיב "ובחיקו תשכב ותהי לו כבת", קרי ביה לבית, וכן הוא אומר "לקחה מרדכי לו לבת, [מגילה יג א].

13. כתב רש"י: העובר פוסל, בת כהן "שניסת לישראל" ומת והניחה מעוברת; וראה גם ברש"י במשנה הקודמת: שהעובר פוסל, פוסלה מלשוב לבית אביה כנעוריה, ומבואר שמפרש את הענין בבת כהן שניסת לישראל.

ובפשוטו, לאו בדוקא הוא, כי עובר מישראל פוסל אף אשה שנתעברה ממנו בזנות כשהיא בבית אביה, וכמו ששנינו לקמן במשנה הבאה: ישראל שבא על בת כהן וכו' עיברה לא תאכל בתרומה.

ולפי מה שכתב רבי אהרן קוטלר זצ"ל [אוסף חידו"ת סימן יא ד"ה והנה אמרין, וד"ה ונראה דבורע], שדין פסול זרע מישראל כשניסת לו

זה אמור אף בקטן שקידש את האשה ספק הביא שתי שערות וקידושו קידושין, וספק שלא הביא שתי שערות, ואין קידושו קידושין, כי הואיל וספק הוא מחמירים בו.

ומתוך ששנינו שני דינים בספיקות לחומרא, מוסיפה עוד המשנה:

נפל הבית עליו ועל אשתו שהיא בת אחיו ומתו שניהם, ולא היו לו בנים והיתה לו אשה אחרת צרתה של בת אחיו, ואין ידוע אי זה – הוא או בת אחיו – מת ראשון.

הואיל וספק הוא, מחמירים בו ואומרים: **צרתה של בת אחיו חולצת לאחיו ולא מתייבמת לו.**

שהרי ספק הוא אם צרתה זקוקה ומותרת ביבום.

כי אם הבעל מת ראשון ונפלו לפני אחיו ליבום בתו וצרתה, הרי נפטרה צרתה מן היבום ומן החליצה כדין צרת ערוה, ואסורה ביבום כאשרת אח שלא במקום מצוה, ולפיכך אינה מתייבמת.

ואם האשה, בתו של היבם, היא זו שמתה קודם לבעלה, הרי שלא נפלה לפני אחיו ליבום אלא צרתה בלבד, וזקוקה היא ליבום, ולפיכך הרי היא חולצת.

והיבם כלומר: אשה בת כהן שנתאלמנה מבעלה והיא זקוקה ליבם ישראל להתיבם, או אשה בת ישראל שנתאלמנה מבעלה והיא זקוקה ליבום לאחיו הכהן. (14)

והאירוסין, כלומר: אשה בת כהן שנתארסה לישראל, או אשה בת ישראל שנתארסה לכהן.

והחרש [אינו שומע ואינו מדבר, ואין בו דעת] ישראל שנשא אשה בת כהן, ואין נישואיו חלים אלא מתקנת חכמים, או שהיה כהן ונשא את בת ישראל.

הקטן נעשה ראוי לביאה משעה שנעשה בן תשע שנים ויום אחד, אבל בפחות מגיל זה אין ביאתו ביאה לגבי כל התורה.

ובן תשע שנים ויום אחד, פיסקא זו מתבאר בגמרא.

הרי אלו **פוסלין** את בת הכהן מלאכול בתרומת בית אביה, **ולא מאכילין** אשה בת ישראל בתרומה כשהם כהנים, [ביאור פיסקא זו לענין בן תשע שנים ויום אחד מתבאר בגמרא].

ואף אם **ספק שהוא בן תשע שנים ויום אחד, ספק שאינו,** הרי אף הוא לחומרא בכלל הדין האמור בודאי בן תשע.

וכן מה ששנינו: **האירוסין פוסלין,** הרי דין

14. נתבאר על פי לשון רש"י שכתב: בת כהן שומרת ליבם ישראל, פסלה מתרומת אביה, ובת ישראל שומרת ליבם כהן אינו מאכילה; ולשון המאירי הוא: אם היתה בת כהן הנשאת לישראל ומת ואין לה זרע ממנו, אלא שנזדקקה ליבם ישראל, אותה זיקת ישראל פוסלת מן

והניח בן או עובר, ודין פסול זרע מישראל כשלא ניסת לו, שני דינים נפרדים הם, ראה שם היטב; ניחא שפיר דברי רש"י, כי רש"י סובר שמשנה זו מלמדתנו: עובר פוסל בנישואין, והמשנה דלקמן מלמדתנו: עובר פוסל בזנות.

גמרא:

שנינו במשנה: העובר פוסל ולא מאכיל:

ומפרשין טעמא: אי אמו המעוברת בת כהן לישראל היא שמת בעלה, פסיל לה העובר מלשוב לתרומת בית אביה, הואיל ואמרה תורה: ושבה אל בית אביה "בנעוריה", ללמדך: אינה שבה לבית אביה אלא בזמן שהיא דומה לנעוריה — פרט למעוברת.

ואי אמו המעוברת בת ישראל לכהן היא שמת בעלה, לא מאכיל לה העובר בתרומה, ומשום שאמרה תורה: "ויליד" ביתו הם יאכלו בלחמו, וקרינן ביה "יאכילו בלחמו", ללמדך: ילוד הוא שמאכיל, אבל שאינו ילוד אינו מאכיל.

שנינו במשנה: היבם וכו' פוסלין ולא מאכילין:

ומפרשין טעמא: אי בת כהן לישראל היא, פסיל לה היבם מתרומת בית אביה, הואיל ואמרה תורה "ושבה" אל בית אביה.

מי שבידה לשוב לבית אביה — פרט לשומרת יבם, שאינה יכולה לשוב, כיון שזקוקה היא ליבום.

ואי בת ישראל לכהן היא, לא מאכיל לה היבם הכהן בתרומה עד שלא כנסה, הואיל: וכהן כי יקנה נפש "קנין כסף" הוא יאכל בו אמר רחמנא, והא קנין דאחיו הוא.

שנינו במשנה: והאירוסין פוסלין ולא מאכילין:

בת כהן שנישאה לישראל, שהוא פוסלה מתרומת בית אביה, נלמד ממה שאמרה

תורה: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה, ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל.

הרי למדת: עד שלא שבה לבית אביה אינה אוכלת בתרומה.

ואף שאין אנו צריכים למקרא זה, שהרי אמרה תורה: "ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל", פירשו חז"ל, שאין פסוק זה בא ללמד שהנישאת לאיש זר הרי היא נפטלת בתרומה, שהרי יש לנו ללומדו מן הכתוב: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה.

ולא בא כתוב זה אלא ללמד על הנבעלת לאיש זר ופסול, שהיא נפטלת מלאכול בתרומה, וכפי שמבואר כל זה בגמרא לקמן בדף זה.

ומכל מקום, כיון שאם לא הכתוב "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה", היינו מפרשים את הפסוק "ובת כהן כי תהיה לאיש זר" על הנישאת לישראל, מביאה הגמרא כאן מקרא זה כדי ללמד פרטי דינים בדין בת כהן שנישאת לישראל [תוספות].

ומפרשין טעמא: אי ארוסתו בת כהן לישראל היא, פסיל לה הארוס הישראל מתרומת בית אביה,

דהא קניה הארוס לארוסתו בהויה, ואמרה פז-א תורה "ובת כהן כי תהיה לאיש זר, היא [מאותה שעה ש"נהיתה" אשת זר, דהיינו, שנתארסה לאיש זר], בתרומת הקדשים לא תאכל".

ואי ארוסתו בת ישראל לכהן היא — לא מאכיל לה הארוס הכהן לארוסתו בתרומה, משום דעולא.